

הקדמה למדרש

Source Sheet by סימי פיטרס

משנה ביכורים א':א'-ד'

(א) יש מביאין בכורים וקורין, מביאין ולא קורין, ויש שאינן מביאין. אלו שאינן מביאין, הנוטע לתוך שְׁלוֹ וְהַבְּרִיָּהּ לְתוֹךְ שֶׁל יְחִיד אוֹ שֶׁל רַבִּים, וְכֵן הַמְּבַרֵּךְ מְתוֹךְ שֶׁל יְחִיד אוֹ מְתוֹךְ שֶׁל רַבִּים לְתוֹךְ שֶׁלוֹ. הַנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שֶׁלוֹ וְהַבְּרִיָּהּ לְתוֹךְ שֶׁלוֹ, וְדָרָךְ הַיְחִיד וְדָרָךְ הַרַבִּים בְּאִמְצָע, הָרִי זֶה אֵינוֹ מְבִיא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּזֶה מְבִיא:

(ב) מאיזה טעם אינו מביא, משום שְׁנֵאָמַר, ראשית בכורי אדמתך (שמות כג), עד שִׁיְהוּ כָּל הַגְּדוּלִין מֵאֲדַמְתְּךָ. הָאָרִיסִין וְהַחֲכוּרוֹת וְהַסְּקָרִיקוֹן וְהַגְּזֵלָן, אֵין מְבִיאִין מֵאוֹתוֹ הַטַּעַם, מִשּׁוּם שְׁנֵאָמַר, ראשית בכורי אדמתך:

(ג) אין מביאין בכורים חוץ מִשְׁבַּעַת הַמֵּינִים. לא מתמרים שְׁבֵהָרִים, ולא מפרות שְׁבַעֲמָקִים, ולא מזייתי שְׁמֹן שְׁאִינָם מִן הַמְּבַחֵר. אין מביאין בכורים קֹדֶם לְעֲצָרָת. אֲנָשֵׁי הַר צְבוּעִים הֵבִיאוּ בְּכוּרֵיהֶם קֹדֶם לְעֲצָרָת, וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם, מִפְּנֵי הַכְּתוּב שִׁבְתוּרָה (שמות כג) וְחַג הַקִּצִּיר בְּכוּרֵי מִעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בְּשָׂדֶךָ:

(ד) אלו מביאין ולא קורין, הגר מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו (דברים כ"ו:ג'). ואם היתה אמו מישראל, מביא וקורא. וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו, אומר, אלהי אבות ישראל. וכשהוא בבית הכנסת, אומר, אלהי אבותיכם. ואם היתה אמו מישראל, אומר, אלהי אבותינו:

ספרי דברים רצ"ז

- (א) והיה כי תבוא אל הארץ (אין "והיה" אלא מיד. כי תבוא אל הארץ). עשה מצוה האמורה בענין, שבשכרה תכנס לארץ.
- (ב) אשר ה' א-להיך [נותן לך. רש"א, פרט לעבר הירדן, שנטלו מעצמם].
- (ג) וירשתה וישבתה בה. (מה שתירש - תכבש ותשב.) [בשכר שתירש, תשב].
- (ד) ולקחת מראשית כל פרי האדמה. יכול כל הפירות כולם חייבים בביכורים? ת"ל מראשית, ולא כל ראשית. ועדין איני יודע איזה מין חייב ואיזה מין פטור? הריני דן - נאמר (הכא) [הבא] בכורי צבור, ונאמר (הכא) [הבא] בכורי יחיד; מה בכורי צבור שנאמר להלן, מז' המינים; אף בכורי יחיד משבעת המינים. (ומה) [אי מה] להלן חטים ושעורים, אף כאן חטים ושעורים. מנין לרבות שאר מינים? ת"ל (בכורי אדמתך) [כל פרי האדמה]. ריבה אחר שריבה הכתוב ומיעט, הא אין עליך לדון אלא כדין הראשון. נאמר (הכא) [הבא] בכורי יחיד, ונאמר (הכא) [הבא] בכורי צבור; מה בכורי צבור, משבעת המינים האמורים בשבח הארץ; [אף בכורי יחיד, משבעת המינים האמורים בשבח הארץ]. ואלו הם: חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש.
- (ה) זית. זה זית אגורי.
- (ו) דבש. זה דבש תמרים.
- (ז) מראשית. אפילו אשכול אחד ואפילו גרוגרת אחת.
- (ח) כל פרי. פרי אתה מביא בכורים, ואין אתה מביא יין ושמן בכורים. (הביא ענבים ודרכן, מנין שמביא? ת"ל [בכורי אדמתך].
- (ט) (האדמה. פרט לאריסים ולחכירות ולסקריקין ולגזלן שאין מביאין, משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך).
- (י) אשר תביא מארצך. כל זמן שהם מצוים על פני ארצך. [יכול יביא קודם עצרת? ת"ל וחג הקציר בכורי מעשיך. מאימתי מביאין? מעצרת עד החנוכה].
- (יא) יכול שאתה קורא (פרשת בכורים), כל זמן שאתה מביא? ת"ל (ואכלת) ושמחת, אין קריאה אלא בשעת שמחה. כשתמצא לומר, מעצרת ועד החג מביא וקורא, מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא. ר' יהודה בן בתירא אומר, מביא וקורא.

(יב) (אשר ד' א-להיך נותן לך. פרט לנוטע) [אי מארצך, יכול אף הנוטע] בתוך שלו ומבריק בתוך של יחיד, או בתוך של רבים ומבריק מתוך של רבים; או מתוך של יחיד לתוך שלו, והנוטע בתוך שלו ומבריק בתוך שלו ודרך הרבים ודרך היחיד באמצע! (הרי זה אינו מביא. ר' יהודה אומר כזה מביא. מן זה הטעם אינו מביא,) [ת"ל ראשית בכורי אדמתך, עד שיהיו כל הגדולים מאדמתך. האריסין והחכירות והסקריקין והגזלן, אין מביאין מאותו הטעם,] משום שנאמר בכורי אדמתך, עד שיהיו כל הגדולים מאדמתך.

בראשית רבה ס"ה:ט"ז

(טז) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל התמדת (בראשית כז, טו), מה נשקמד מנמרד ונהרגו ונטלן, הדא הוא דכתיב (משלי יב, יב): תמד רשע מצוד רעים. (בראשית כז, טו): אשר אתה בבית, שפכה הנה משמש את אביו. אומר רבן שמעון בן גמליאל כל ימי הייתי משמש את אבא ולא משפתי אותו אחד ממאה נשמש עשו את אביו, אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלכלכין, ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים, אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות, אומר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות, הדא הוא דכתיב: אשר אתה בבית, כמה נשים היו לו ואת אמרת אשר אתה בבית, אלא דהנה ידע מאי עובדיהון.

בראשית רבה ס"ה:ט"ו

(טו) ...ותאמר לו אמו עלי קלתה בני, רבי אבא בר כהנא אומר אדם נשקטא לא אמו נתקללה, שנאמר (בראשית ג, יז): ארוהה האדמה בעבורך, אף אתה עלי קלתה בני. אומר רבי יצחק עלי לכנס ולומר לאביו יעקב צדיק ועשו רשע. (בראשית כז, יד):